

Normal o en català?

Primera anècdota. Un amic meu va anar un diumenge al quiosc a comprar el diari i va sentir com un client demanava *El Periódico*. El quiosquer li va preguntar, sense gota de malícia: “El vol normal o en català?”

Segona anècdota. Una altra persona amiga té penjat al seu despatx un gran mapa del món –de fet, una fotografia per satèl·lit– comprat a Austràlia, on Austràlia queda al mig, l’hemisferi sud és a la part de dalt i l’hemisferi nord a la part de baix. Un visitant li va preguntar un dia: com és que tens aquest mapa del món cap per avall? No podries penjar-te’n un de normal?

Aquestes dues anècdotes combinades serveixen per a moltes coses. Les últimes setmanes, podien servir per a analitzar el llenguatge que s’ha emprat per tal d’explicar els curiosos pactes postelectorals bascos. Serveix també per a respondre la pregunta que tantes vegades ens fan als qui escrivim en català sobre per què mantenim aquesta estranya dèria, pregunta que no fan mai a qui escriu en castellà, en francès

Vicenç Villatoro



Escriptor

o en anglès. O serveix per a comentar la notícia segons la qual a Mestalla, a la final de copa entre Barça i Bilbao, posaran l’himne espanyol a tants decibels com puguin, per tal d’evitar que les dues afeccions polititzin el partit. O, encara, per a analitzar algunes de les reaccions que ha provocat el document de bases de la llei del cinema català, que demana que hi hagi còpies dels films doblades o subtítolades en tots dos idiomes. O sobre les crostes nacionalistes suposades als mitjans de comunicació.

En tots aquests casos, i en molts més, es reproduïx de fet l’anècdota del quiosquer. *El Periódico* té una versió en català i una en castellà. Però per

al quiosquer n’hi ha una de normal i una altra en català. Aquesta percepció és més generalitzada que no sembla. Fer les coses en castellà és fer-les normals, sense càrrega ideològica, tal com toca. Per contra, fer-les en català exigeix una voluntat afegida, de caràcter necessàriament polític o ideològic. Escriure o llegir en castellà apareix com un fet neutre, sense significació política, fill de la normalitat. Fer-ho en català és el producte –sempre una mica sospitós– d’un voluntarisme polític, d’unes ganes d’imposar la pròpia llengua. I així es critiquen com a monstruoses coses que es demanen per al català, per bé que al mateix temps també es demanin per al castellà sense que ningú no se n’adoni. Recordo que fa uns quants anys algú va posar el crit al cel perquè es demanava el català per a obtenir una plaça de paleta a no sé quin ajuntament de Catalunya. Resulta que a la mateixa convocatòria s’exigia també saber castellà, però d’això ningú no se’n va adonar. Era natural i, per tant, invisible. És allò: normal o en versió catalana.

Però també el mapa australià ens il·lumina sobre aquests debats. És impossible de mirar el món des d’enlloc. Tothom té el seu punt de vista. Tothom fa el mapa del món des del seu punt de vista: els australians posen l’hemisferi sud a dalt, nosaltres hi posem l’hemisferi nord, els americans posen Amèrica al centre del mapa... Totes aquestes mirades són convencionals. Per tant, no hi ha un mapa del món del dret i un altre de cap per avall. Sempre ens sembla que el que és cap per avall és el dels altres. A nosaltres, el dels australians. Als australians, el nostre. En un xoc entre convencions diferents, acaba imposant-se el qui al darrere té més força. Els musulmans del nord d’Àfrica feien el mapa de la mediterrània a l’edat mitjana –al-Idrisi, per exemple– posant a la part superior la costa africana i a la inferior, l’europea. Però el nord va vèncer el sud, i va convertir la seva mirada en la mirada normal, en termes del quiosquer. Cadascú té dret a fer el mapa del món segons el seu punt de vista. Amb dues condicions. Una, que no es cregui que la seva és la bona i l’altra és l’equivocada. Que la teva és la normal i l’altra la rara. Dues, que ens digui des d’on s’ho mira.



JORDI PLAY

“Un client va dir que volia *El Periódico*. El quiosquer li va demanar, sense gota de malícia: ‘El vol normal o en català?’”